

PRODUKTION AV TÄCKROTSPLANTOR 1981

En enkätundersökning rörande plantproduktionen 1981 omfattande samtliga täckrotsplantskolor i Sverige redovisas i detta nummer av PLANTNYTT.

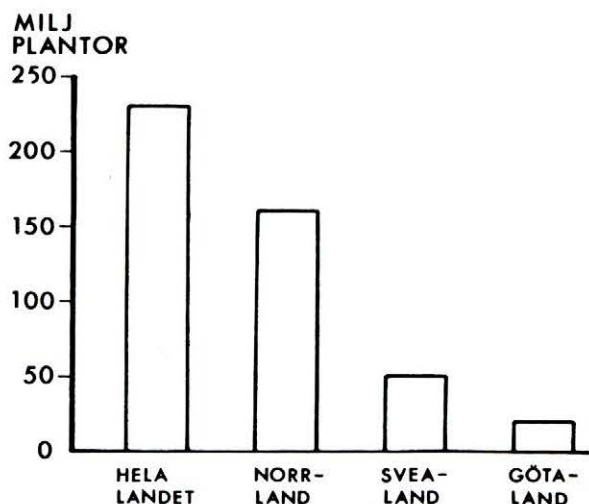
BAKGRUND

En större undersökning av liknande slag har inte genomförts sedan 1976, då en rapport från dåvarande institutionen för skogsförnyring vid Skogshögskolan behandlade plantproduktionen under 1975. Sedan dess har stora förändringar inträffat. Täckrotsplantornas andel av totala produktionen har stigit kraftigt och flera nya plantsystem har hunnit såväl utvecklas som tas i praktiskt bruk. En pågående strukturrationalisering har också medfört en minskning av antalet plantskolor och en koncentration till större enheter.

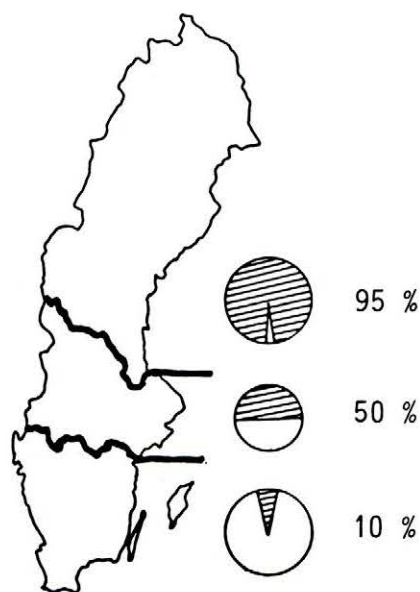
Materialet i det följande bygger på enkätsvar från samtliga täckrotsproducerande plantskolor i landet.

PLANTPRODUKTIONENS STORLEK

Totalt levererades 423 miljoner plantor för utplantering från Sveriges plantskolor 1981. Barrotskvantiteten uppgick 1981 till 194 miljoner plantor. Till detta kommer ca 25 miljoner importerade barrotsplantor. Täckrotskvantiteten utgjorde 229 miljoner plantor fördelade på Norrland 70 %, Svealand 22 % och Götaland 8 %.

Figur 1. Antalet levererade täckrotsplantor 1981 (milj plantor)

Figur 2. Täckrotsplantornas ungefärliga andel av totalproduktionen i olika delar av landet.

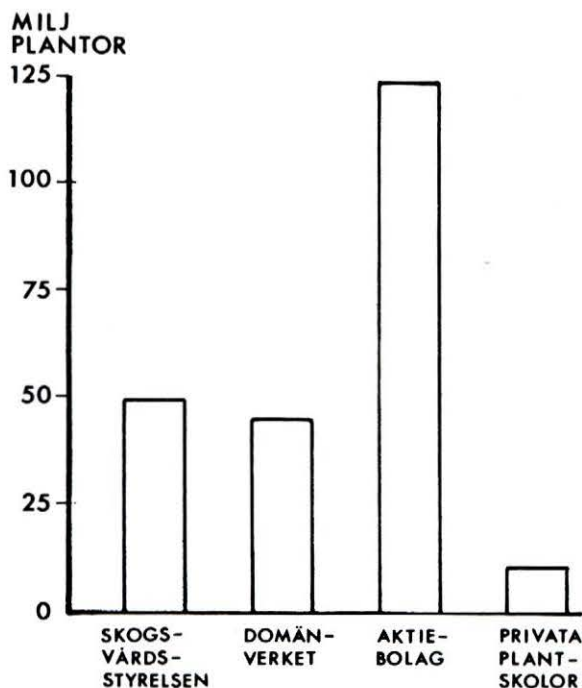
1975 dominerade fortfarande barrotsplantorna, vars andel av totalproduktionen uppgick till 64 %. Sedan dess har täckrotsproduktionen nära nog fördubblats. Största delen av ökningen faller på Norrland, där barrotsplantorna nästan helt ersatts av täckrotsplantor.

Fram till 1981 hade täckrotsproduktionen nära nog tredubblats och dess andel av totalproduktionen utgjorde då 54 %. Denna andel har troligen ökat ytterligare de senaste två åren.

ÄGARKATEGORIER

Totalt odlade 28 plantskolor täckrotsplantor 1981. År 1975 uppgick antalet till 31 st vilket innebär att några plantskolor lagt ned sin verksamhet/täckrotsproduktion sedan dess. I Norrland finns 11 st plantskolor med täckrotsproduktion, i Svealand 8 st och i Götaland 9 st.

Av figur 3 framgår de kvantiteter täckrotsplantor som levererats från Skogsvårdsstyrelser, Domänverket, aktiebolag och privata plantskolor. Över hälften av plantproduktionen sker vid olika aktiebolag. Skogsvårdsstyrelser och Domänverket har ungefär lika stor produktion och står tillsammans för ca 40 % av totalproduktionen.

Figur 3. Täckrotsproduktionens fördelning på olika ägarkategorier 1981.

PLANTSKOLORNAS STORLEK

Mer än hälften av antalet plantskolor (17 st) levererade mindre än 5 miljoner plantor. Dessa är företrädesvis belägna i Götaland och Svealand. I Götaland var det ingen plantskola som levererade mer än 5 miljoner plantor. Merparten av plantskolorna med en produktion överstigande 10 miljoner plantor ligger i Norrland, 2 st finns i Svealand. En enda plantskola svarar för 21 % av den levererade mängden täckrotsplantor i Sverige.

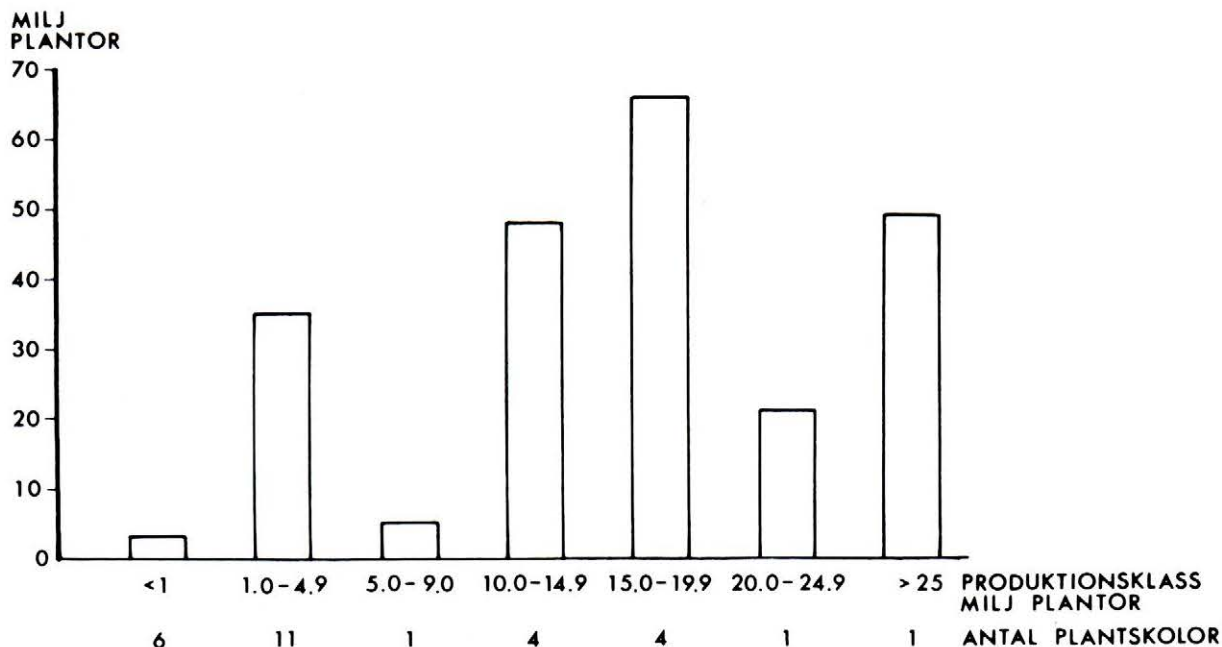
Vid fullt kapacitetsutnyttjande skulle plantskolorna kunnat producera 295 miljoner plantor 1981. Om den levererade kvantiteten 1981 sätts i relation till detta erhålls ett kapacitetsutnyttjande på 77 %.

BEHÅLLARTYPER

Ca 60 % av alla täckrotsplantor odlas i Paperpot. Tre olika storlekar av Paperpot används: Pp 308, Pp 408 och Pp 508. Mellanstorleken, Pp 408, är den helt dominerande typen. Paperpots andel av totalproduktionen har minskat något sedan 1975 då den uppgick till 69 %. Hikkrukan, som är en modifierad modell av den gamla Kopparforskrukan, har ökat sin andel från 25 % 1975 till 32 % 1981. System som tillkommit sedan 1975 är Combicell, Odlingsplatte-, RO-, Rockwool- och Enso-systemet. Dessa system lämnar än så länge små bidrag till den totala plantproduktionen.

Tabell 1. Behållartyper använda i plantproduktion 1981

Behållartyp	Levererade plantor i miljoner	Antal plantskolor med behållartyp	
		%	
Paperpot 308	15.0	7	1
" 408	114.1	50	16
" 508	5.3	2	4
Hiko-systemet	74.3	32	8
Cellpot	11.4	5	2
Combicell 32	1.8	1	4
" 38	5.5	3	6
Odlingsplattan	0.7		
RO-systemet	0.3		
Rockwool	0.1		
	Σ 228.5	100	

Figur 4. Sveriges plantskolor för täckrotsproduktion ordnade i produktionsklasser.

Andra system som är under introduktion och som kan komma att användas i större skala under 80-talet är Plantsystem 80 och Blockplantsystemet.

BEHÅLLARVOLYM OCH ODLINGSTÄTHET

Behållarvolym och odlingstäthet är begränsande faktorer för plantans utveckling.

Tabell 2. Genomsnittlig behållarvolym och behållartäthet i olika landsdelar

	Norrland	Svealand	Götaland
Behållarvolym, ml	63	61	71
Antal behållare/m ²	892	1 247	901

Som framgår av tabellen ovan är skillnaderna mellan landsdelarna små vad gäller behållarvolym och behållartäthet. För att täckrotssystem med framgång skall kunna användas på högproducerande marker i södra Sverige krävs sannolikt större behållare och lägre odlingstätheter än vad som tillämpades under 1981.

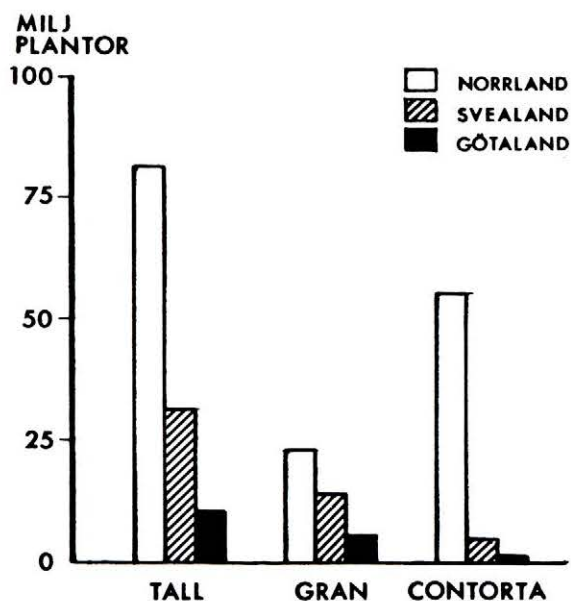
TRÄDSLAGSFÖRDELNING

Delar man upp produktionen på trädslag framgår att tall dominerar med 126 miljoner plantor, därefter kom-

mer contortatall och gran med 60 respektive 42 miljoner plantor.

Den traditionella indelningen av Sverige i tre landsdelar visar att Norrland har den största täckrotsproduktionen av såväl tall, contortatall som gran.

När trädslagen fördelas på olika behållartyper framkommer att odling av tall och gran är vanligast i Paperpot 408, medan contortatall till övervägande del odlas i Hikokrukan.

Figur 5. Trädslagens fördelning i olika landsdelar (miljoner plantor).

VÄXTHUS

Totalt fanns det 1981 241 st växthus med en sammanlagd areal på 25.8 ha. Jämfört med 1975 har den plasttäckta arealen inte förändrats nämnvärt (25.0 ha). Endast Norrland uppvisar en mindre ökning av densamma. I Svealand och Götaland har den to m minskat något. Trots detta har täckrotsproduktionen ökat kraftigt på senare år. Orsakerna till detta är en ökad andel värmväxthus och kortare odlingstid i växthus som tillsammans givit flera skördar per odlingssäsong.

Tabell 3. Plasttäckta odlingsareal 1981

Landsdel	Norrland	Svealand	Götaland	Totalt
Växthusyta, ha	16.4	6.8	2.6	25.8
" , %	64.0	26.0	10.0	100.0

Marknaden domineras helt av tre olika fabrikat. Deras respektive marknadsandel framgår i tabellen nedan.

Tabell 4. Olika växthusfabrikat 1981

Växthusfabrikat	DEJE	USKO	PSC	Övriga	Summa
Antal hus	158	37	46	1	242
Areal (ha)	14.3	6.4	5.0	0.1	25.8
Antal plantskolor	18	9	7	1	

SLUTORD

Strukturrationaliseringen har berört plantskolorna såväl som samhället i övrigt. Antalet täckrotsplantskolor har under åren 1975-81 minskat något, trots en fördubblad totalproduktion. Plantskolorna har emellertid areellt sett inte expanderat i någon större omfattning. Produktionsökningen ligger till största delen på införandet av moderna (uppvärmda) växthus, vilket ger två eller flera skördar per säsong. Den framtida produktionsuppläggningsen för täckrotsplantor kommer sannolikt i hög grad att påverkas av kostnaden för energi. Valet kan i framtiden, förutsatt fortsatt ökande energipriser, stå mellan avancerade lågenergiväxthus eller frilandsodling.

Sedan 1975 har flera nya plantsystem hunnit utvecklas. De flesta av dessa är dock fortfarande i sin utformning anpassade till förhållanden i norra och mellersta Sverige. Behovet av täckrotssystem som klarar förhållanden på högproduktiva marker är stort. I framtiden kan man för dessa marker förvänta sig produktionslösningar med hjälp av tex omskolning som möjliggör framtagande av en kraftig täckrotsplanta till ett rimligt pris.

Författare till artikeln är Christer Nyström, Sveriges lantbruksuniversitet, avd för skogsförnyelse, Garpenberg. Tel 0225/22100

Sveriges lantbruksuniversitet, avd för skogsförnyelse, 770 73 GARPENBERG

Projektledare: Christer Nyström, tel 0225/221 00

Ansvarig utgivare: Håkan Hultén

Figurer: Britt Sundberg

Återgivande endast efter skriftlig överenskommelse

ISSN 0280-0012

AVESTA OFFSET